

*Аліна СЮСЬКО,
студентка магістратури
спеціальності «Міжнародне право»
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті досліджується сучасний стан і перспективи розвитку української євроінтеграції, аналізуються позитивні та негативні аспекти Звіту про виконання Угоди про асоціацію між ЄС і Україною.

Ключові слова: *Угода про асоціацію України з ЄС, Порядок денний асоціації, євроінтеграція, звітування, моніторинг.*

В статье исследуется современное состояние и перспективы развития украинской евроинтеграции, анализируются позитивные и негативные аспекты Отчета об исполнении Соглашения об ассоциации между ЕС и Украиной.

Ключевые слова: *Соглашение об ассоциации Украины с ЕС, Повестка дня ассоциации, евроинтеграция, отчетность, мониторинг.*

The article investigates the current state and prospects of Ukrainian European integration, the positive and negative aspects of the Report on Implementation of the Association Agreement between the EU and Ukraine are analyzed.

Keywords: *Association Agreement EU-Ukraine Association Agenda, European integration, reporting, monitoring.*

Постановка проблеми. Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце.

Аналіз останніх досліджень. Відносини України з ЄС та євроінтеграційний курс України – це одна з найбільш актуальних проблем сучасної зовнішньої політики України. Цьому питанню присвячені дослідження: О. Кіндратець «Євроінтеграція України як фактор «мотивованої» модернізації» [3], Д. Міхель «Копенгагенські критерії як чинники розбудови демократичних процесів та наближеності до європейського рівня життя в Україні» [4], М. Назаренко «Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України» [6], В. Трюхан «Інституційне забезпечення виконання угоди про асоціацію Україна – ЄС [8] та «Угода про асоціацію з ЄС: особливості процедури вступу в силу» [9], А. Шендеровська «Характеристика Угоди про реадмісію осіб між Україною та ЄС та її виконання Україною» [11].

Виклад основного матеріалу дослідження. Для України євроінтеграція – це подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, шлях модернізації економіки, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід’ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

Політичні переваги інтеграції України у ЄС пов’язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство у ЄС відкриє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо.

Як відомо, Європейський Союз й Україна почали переговори щодо Угоди про асоціацію у 2007 р., а в 2008 р. – щодо

поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) як невід'ємної складової частини Угоди про асоціацію.

Довгі роки плідної роботи дали змогу Верховній Раді України та Європейському парламенту 16 вересня 2014 р. ратифікувати Угоду про асоціацію між ЄС та Україною, що дало можливість розпочати тимчасове застосування відповідних положень Угоди про асоціацію з 1 листопада 2014 р., водночас тимчасове застосування розділу про ЗВТ розпочалося з 1 січня 2016 р.

На першому засіданні Ради асоціації між Україною та ЄС 15 грудня 2014 р. сторони домовилися актуалізувати Порядок денний асоціації Україна – ЄС.

Порядок денний асоціації (ПДА) – це практичний інструмент відносин Україна – ЄС, який був розроблений сторонами на заміну Плану дій Україна – ЄС відповідно до домовленостей, досягнутих під час самміту Україна – ЄС у Празі (вересень 2008 р.), з метою підготовки умов і сприяння ефективній імплементації положень майбутньої Угоди про асоціацію [1].

ПДА був схвалений Радою з питань співробітництва між Україною та ЄС 16 червня 2009 р. у Люксембурзі та набрав чинності 24 листопада 2009 р. шляхом процедури взаємного обміну нотами.

Реалізація Порядку денного асоціації є предметом і частиною процесу щорічного звітування, моніторингу та оцінки.

Українські та зарубіжні посадовці оцінили прийняття оновленого Порядку денного асоціації як сприяння процесу поглибленого реформування й модернізації економіки України. Про це сказала верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики і політики безпеки Ф. Могеріні. На думку міністра закордонних справ України П. Клімкіна, єдина, демократична і європейська Україна стане найкращою відповіддю на виклики сучасності та найкращою відповіддю агресору на його злочинні плани щодо підриву демократичних принципів і свобод в Українській державі.

Важливість цього документа полягає в тому, вважає голова правління Інституту економічних досліджень та полі-

тичних консультацій І. Бураковський, що він визначає пріоритети спільних дій сторін у сфері практичної імплементації Угоди про асоціацію. Але, зауважив експерт, будь-яка – навіть оплачена кров'ю – угода залишається простим документом, якщо вона не виконується.

Урядовий Офіс з питань європейської інтеграції з метою інформування громадськості про перебіг виконання Порядку денного асоціації та імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС підготував Звіт про результати виконання цих документів. Звіт містить інформацію про найважливіші заходи й результати виконання ПДА та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, які були заплановані та відбулися в період з вересня 2014 р. по квітень 2015 р., а також інші важливі події [2].

Надзвичайно важливий документ, адже весь 2016 рік ми будемо звірятися із ним – що було зроблено минулого року та що заплановано на нинішній.

Саме тому позитивним є той факт, що документ не лише існує, але й зроблений дуже детально та комплексно. Як результат – документ повністю охоплює увесь спектр виконаних і запланованих робіт щодо євроінтеграційного порядку денного.

Проте поза увагою Звіту залишилися деякі дуже важливі аспекти співпраці з ЄС. А найголовніше – він має кілька принципових недоліків, які повністю «перекривають» його позитив.

Зупинимось на цих проблемах детальніше. Хоча б тому, щоб ці питання були виправлені вже у новому звіті. А суспільство, нехай і з запізненням на рік, але дізнається про стан виконання Україною Угоди про асоціацію.

Звіт являє собою просто перелік законів або законопроектів, проте цю інформацію можна легко знайти самостійно, наприклад, на сайті ВРУ.

У звіті немає пояснення, чому ці закони приймалися, яка їхня актуальність, які проблеми вони змінюють, а які – ні та що для цього потрібно далі зробити. Крім того, в описанні

ухвалених законів не вказано, які результати від їх прийняття мають отримати ключові стейкхолдери та суспільство.

Але ще важливіше те, що Звіт не дає ключового висновку – чого ж Україна досягла протягом 2015 року під час виконання Угоди про асоціацію?

Зокрема, не зовсім зрозуміло, який відсоток законодавства ЄС ми вже адаптували, де ми зробили найбільші досягнення під час виконання правил Зони вільної торгівлі з ЄС, що змінилось в роботі ключових державних органів, які відповідальні за виконання ЗВТ з ЄС (які створились, які ліквідувались, що змінилось в їхніх процедурах), які досягнення ми здійснили у секторальних розділах, таких, як екологія, транспорт (адже кожному пересічному громадянину хочеться знати, що буде з технічним оглядом автомобілів, коли відбудеться реформа залізниці).

Незважаючи на те, що звіт містить всю вичерпну інформацію про роботу по Угоді, зрозуміти, в чому ж досягнення, а в чому, навпаки, проблема, неможливо.

Деякі законопроекти дійсно не відповідають законодавству ЄС, а деякі, які зазначені як ті, що відповідають вимогам ЄС, мають негативні висновки від Представництва ЄС, Світового банку та Міністерства економічного розвитку та торгівлі.

Позитивний приклад – сфера конкуренції, зокрема розділ, що стосується накладання штрафів на компанії за порушення конкуренції. В цій частині у звіті чітко написано, що законопроект №2431 (щодо методики розрахунку штрафів Антимонопольним комітетом) в тій редакції, яку профільний Комітет ВРУ рекомендував до прийняття в другому читанні, порушує ст. 255 Угоди про асоціацію, якою передбачається надати можливість господарським судам повністю переглядати рішення Антимонопольного комітету в частині накладання штрафів [7].

Наразі депутати так і не змогли визначитись, що є більшим злом: «корупція в судах» чи «корупція в Антимонопольному комітеті», яким має бути перехідний період для реформи тощо. Але, незважаючи на це, Офіс виклав свою позицію.

Негативний приклад – реформа сфери безпеки харчових продуктів містить посилання на законопроект про Державний контроль (№0906) та про корми (№2845-1).

Ці законопроекти важливі, оскільки перший мав би забезпечити належний контроль за безпекою харчових продуктів, а другий має створити європейський контроль на виробництвах, де годують свійських тварин, які призначені для споживання людиною.

На перший законопроект написані критичні листи від Представництва ЄС та Світового банку, через які він уже більше року знаходиться в Парламенті. Другий законопроект містить норми, які порушують вимоги СОТ, зокрема – про автоматичне включення європейського реєстру кормів до українського реєстру, а тому можуть викликати подальші проблеми у співпраці з цією організацією.

Чи готові ми в час складних торговельних відносин з Росією до того, що на нас подадуть позов в СОТ?

Ці застереження вже висловили в Міністерстві економіки, проте чомусь ані цей висновок, ані висновки Представництва ЄС та Світового банку не були враховані.

Урядовий звіт, на жаль, містить дуже мало якісних показників та конкретних даних, особливо щодо економічних та торговельних питань [7].

Якщо говорити тільки сухою мовою Держстату, то стане ясно: тимчасове застосування Зони вільної торгівлі в односторонньому порядку з листопада 2014 року не призвело до значних позитивних результатів для зовнішньоторговельного балансу України. Звісно, спрацювало кілька факторів відразу: середовище для українських експортерів було несприятливим через уповільнення світової економіки, відбулося скорочення попиту на сировинні товари, які Україна традиційно продає на світовому ринку, і так далі...

Однак факт лишається фактом: ми досі так і не змогли замінити втрачений російський ринок і продовжуємо робити досить мало для підкорення найбагатшого ринку світу – ринку ЄС.

На перший погляд, структура нашого експорту з 2011 по 2015 різко змінилася у позитивному ключі (частка ЄС зросла з 26% до 34%, а частка Росії скоротилася з 29% до 13%), але ця зміна пояснюється виключно втратою наших позицій на ринку Росії.

Якщо подивитись на вартість експорту з України до ЄС за цей же період, то виявиться, що він балансував на рівні \$17 млрд впродовж 2011-2014 років, а в 2015 році взагалі впав до рівня \$13 млрд.

Ринок ЄС, навіть незважаючи на режим «нульових» мит, залишився закритим для нових гравців з України через низку нетарифних обмежень і тривале зниження попиту на українські товари.

Бо яка ще інша причина впливає на те, що експорт України до ЄС падає? Що для цього робить Уряд? Які закони ухвалено, а з якими не встигли?

Чи, можливо, є інші причини, що спричинили падіння експорту до ЄС на 23% у 2015 році?

Ось що ми всі хочемо розуміти, адже Угода про асоціацію на 80% складається з Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС. То чому Україна, яка вже 2 роки імплементує Угоду, демонструє негативні результати торгівлі з ЄС?

А якщо тут набагато глибші причини (закриття російського ринку, втрата частини Донецької та Луганської областей), то треба пояснювати громадянам, бо в іншому випадку складеться враження, що ми погано виконуємо Угоду.

Висновок. Усі ці цифри та порушені питання, можливо, стануть ще одним аргументом для того, щоб країна вибудувала простий, якісний та ефективний механізм інформування українського суспільства про наші євроінтеграційні перспективи.

Все ж таки європейський вибір України відкриває нові перспективи співробітництва з розвинутими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Це – найкращий спосіб реалізації національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Звіт про виконання Порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (вересень 2014 року – квітень 2015 року) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://supportforukraine.com/mediafiles/files/impl_report_ua.pdf.
2. Звіт про виконання Порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (січень 2016 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: file:///C:/Users/Eleny/Downloads/AA_GOEI_REPORT_Dec_2015_final.pdf.
3. Кіндратець О.М. Євроінтеграція України як фактор «мотивованої» модернізації / О.М. Кіндратець // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Наук. вісник: зб. наук.праць. — К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. — Вип. 72 (№ 5). — С. 824–829.
4. Міхель Д.О. Копенгагенські критерії як чинники розбудови демократичних процесів та наближеності до європейського рівня життя в Україні / Д.О. Міхель // Наукові праці. Політологія. — 2010. — Випуск 137. Том 149. — С. 153–157.
5. Муравйов В.І. Міжнародні угоди Європейського Союзу та *acquis commu-nautaire* / В.І. Муравйов // Право України. — 2012. — № 3–4. — С. 306–320.
6. Назаренко М.О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України / М.О. Назаренко: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата політ. наук за спец. 25.00.02 – механізми державного управління. — Одеський регіональний інститут державного управління. — 2014. — 238 с.
7. Рік виконання Угоди про асоціацію: що загубив уряд у «європейському» звіті [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/02/26/7045453/>
8. Трюхан В. Інституційне забезпечення виконання угоди про асоціацію Україна – ЄС / В. Трюхан // Вісник Національної академії державного управління. Серія «Політологія і право». — 2012. — № 2. — С. 184–193.
9. Трюхан В. Соглашение об ассоциации с ЕС: особенности процедуры вступления в силу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://jurliga.ligazakon.ua/blogs_article/309.htm.
10. Угода про асоціацію України з ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
11. Шендеровська А.В. Характеристика Угоди про реадмісію осіб між Україною та ЄС та її виконання Україною / А.В. Шендеровська.